

CASA ȘCOALELOR

BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

V. ALECSANDRI

No 6267

1497.

DUMBRAVA ROȘIE

POEM ISTORIC.

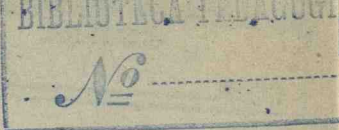
DEDICAT AMICULUI MEU C. NEGRE.

IASSI.

TIPO-LITOGRAFIA NATIONALA.

1872.

V. ALECSANDRI.

13376
Sublit

1497.

DUMBRAVA ROSIE

312559

POEM ISTORIC

DEDICAT AMICULUI MEU C. NEGRE.

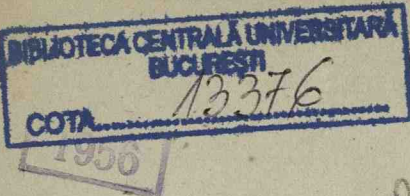
145030

JASSY.

TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ.

1872.

RC.149/25

Notă. S'au ținut trei conferințe în Iași în luna April, pentru a contribui la suscripțiile ce se fac în favoarea eliberării teritoriului francez: cea întâi de D. Iorgu Vărnăv Liteanu asupra poeziilor: *Doine* și *Lacrimioare*; cea a doua, de D. N. Ionescu asupra *Năvălirelor Tatarilor*.—În cea de pe urmă D. V. Alecsandri au citit poemul: *Dumbrava roșie*.

B.C.U. Bucuresti

C145030

8 R-1

DUMBRAVA ROSIE.

I.

VISUL LUI ALBERT.

Albert, craiul Lehie, făcut-au un vis mare,
Un vis de năvălire, de'nvingeri glorioase !
El se văzu puternic, pe-un armasar calare,
Infiorând cu spada-i popoare numeroase:

Din Miază-zi ferbiate în recea Miază-noapte,
Din Răsăritul mândru l'Apusul lucitor
El auzi prin visu-i-mii, mii de mii de șoapte
Crescând în sgomot falnic, gigantic, imnător,
Un uragan de glasuri ce clocotea prin lume
Purtând, nălțând cu fală un nume,..... al seu nume!

Albert, craiul Lehie, trufaș, sumeț, ușor,
Adimenit, se crede stăpân pe viitor,
Ș'aruncă ochi de pradă pe țerile vecine:
„Care din ele, zice, mi-ar cuveni mai bine?“
El stă puțin pe gânduri, apoi cu mare glas:
„Moldova este pragul ănteiului meu pas !

„In acea țeară mică neincetat lovită
„De dușmani fără număr și'n veci nebiruită,
„In care toți barbații sunt zmei ce s'au luptat
„Cu Leahul, cu Maghiarul, cu Tureul incruntat,
„Și unde pe sub earbă câmpiile frumoase
„Ascund troene albe de-a dușmanilor oase,
„Un Domn viteaz, un Stefan, adună de mulți ani
„O glorie ce-i demnă de-ai lumii suverani.
„Voiu merge la Moldova, la Stefan drept voiu merge
„Și luciul de pe frunte-i cu spada mea voiu șterge,
„Ear lumea ingrozită, privind spre resărit,
„Vede-va 'n loc de soare al meu chip strălucit !“

Au zis, și'n nerăbdare-i pe lângă el in grabă
Adună-a lui armată deprinsă la omor,
Urdie numeroasă de feare, ce se'ntreabă :
„Spre care orizonuri salta-vom noi in sbor ?
„In care parte-i hoitul promis l'a noastre ghiare
„Să-l sfășiem in clipă, să-l roadem, inghițim ?
„In care țeri: teutone, române sau maghiare
„Vrea Albert, Craiul nostru, pustiul să-l lășim ?“

Astfel zicea cu fală a lui Albert oștine
In cete adunată pe câmpul din Dombrova,
Când prin văzduh deodată o gură din mulțime
Rosti cu glas de taur selbatic: la Moldova !
Ura ! strigă Lehimea intoemai ca un tunet,
Și văi și munți și codri respuaseră 'n resunet

Ura!. și'n dor de sânge armata crunt aprinsă
Ca un șioiu de toamnă pe drumuri se întinsă
Cu tunuri largi și grele, cu flinte lungi, cu spade
Ce străluciau la șolduri și'n teacă zingheniau,
Cu armasari sburdalnici ce vesel necheziau,
Mergënd toți, cai și oameni, să calce și să prade.

In fruntea lor magnații mândri, bătrini și tineri :
Toporski veteranul ce poartă barbă albă,
Incungiurat de neamuri : feciori, nepoți și gineri
Formându-i o vitează și glorioasă salbă,

Grodeck zis *falcă-tare*, ce'n gândul lui se jură
Atăți Români să pearză căți are dinți in gură.

Zeiusko neimpăcatul cu brațe lungi și tari
Care 'n Bugeac ucis-au trei sute de Tataři.

Biela cel nalt, subțire ca trestia de baltă,
Ce 'n lupte săngeroase ca dēnsa se mlădie
Cu sabia-i turcească tăiend in carne vie
Pe cānd fugariu-i sprinten nechează, mușcă, saltă.

Gorow și Zabłotowski, amici jurați pe moarte
Să 'mpartă soarta bună, să 'nvingă rele soarte
Și care in trei rēnduri seapat-au din robie
Prin degetile morței trecēnd cu vitejie.

Ei sbor pe doi cai gemini, rizēnd in hohot mare
Cu alți ca dēnșii tineri, baroni, comți Palatini :
Glence din Pocuția, Zbaloș Litfan ce are
Un cārd pletos de zimbri in codri de arini.
Gavril de Moravița, frații Grotov, Huminski,
Mardela Veneticul, Tecelski și Pruhninski,

Iarmerie Mazovitul și Kozjatie Ucranul

Ce crește cai selbatici și-i prinde cu arcanul.

Ei merg, bățând din pinteni; sburdalnica lor ceată

Străluce de departe în haine strălucite :

Dulămi cu flori de aur la pept impodobite

Și'ncline cu pafale de peatră nestimată.

Ciapce purtând un Vultur și pene la mijloc,

Încălțăminte roșii de piele de Maroc,

Și frăe țintuite, și argintate șele

Și armorii cusute pe colțuri de harșele.

Ei merg jucându-și caii, și vesel între ei

Vorbind de cai, de lupte, de-amor și de femei,

Tot ce-i mai scump în lume și dă un farmec vieții

Pe timpul mult ferice și viu al tinereții.

Ei merg precum ar merge la simplă vânătoare

Glumind în nepăsare de moartea ce-au se'nfrunte,

Urmați de steaguri multe, urmând în foc de soare

Pe hatmani, capi de oaste, cu Albert Craiu 'n frunte.....

Și astfel în Moldova ei dau cu toți navală !

Dar când trecu hotarul, al Regelui cal tare

Se potieni... O buhă țipă în zioa mare

Și moartea 'și găti coasa în acea zi fatală !

II.

ȚEARA ÎN PICIOARE.

Ce vuet lung de carre, ce tropot surd de vite,
Ce freamăt de suspinuri, de glasuri nădușite
S'aud în sinul nopții prin neagra 'ntunecime
Și cătră munți se 'ndreaptă l'a codrilor desime ?
Din când în când sub nouri trecend ca o săgeată
Clipește o lumină, și ca prin vis arată
Bătrini cu fruntea goală plecată spre pământ,
Femei cu prunci în brațe și pletele în vânt,
Copile spăimântate mănând turme de oi
Și flecoași în fugă mănând cărduri de boi.
Pe jos, pe cai, în grabă toți părăsindu-și satul,
Fugind cu vaet, lacrimi, căci i-au ajuns păcatul,
Se duc pribegi și palizi să cate-adăpostiri
În fund de codri 'n peșteri, în sin de monastiri.
Dar unde sunt barbații, voinicii, junii, tarii,
Să-și apere părinții, nevestele și pruncii ?
Când suflă grea furtună pe ramurile luncii
Ș'o sgudue ș'o darmă, ah ! unde sunt stejarii ?

Stejarii sunt la locul lor, față cu furtuna !

.

Acum de zece zile și zece nopți tot-una
Din munți și pân la Nistru, pe culme și pe dealuri
Sun buciume de larmă dând tainice semnaluri,
Și calarași din fugă prin sate, prin orașe
Crăinesc : Săriți cu toții pe Litfele trufase !
„Viteazul Stefan Vodă vă chiamă 'n vitejie.
„Cine-i mișel să fugă, cine-i Român să vie !“
Toți au răspuns : „trăească Moldova !“ și s'au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
Și-au sărutat odorii, și-au ascuțit toporul,
Și-au prins din câmp fugariul ce-i sprinten ca o ciută,
Apoi făcându-și cruce, zicând un Doamne-ajută!
Ca șoimul de la cuibu-i voios și-au luat sborul.

Astfel din țeara 'ntreagă plec cete inmiite
Cu arce, barde, coase și gioage ținuite,
Purtând căciuli de oae, mintene'n flori cusute
Și barbe neatinse, al bărbăției semn.
Ei merg de-adrept prin codri, pe lungi cărări perdate
Calări pe șele goale cu scările de lemn,
Și trec in sbor prin arbori ca demoni de urgie,
Și umbra schinteiază de-ai ochilor mănție.

Tot astfel și boerii, stăpânii de moșii,
Incunjurați de gloată, las casele și plec
Privind cu mulțemire sburdalniciei lor fi

Cum știu să-și poarte caii, și'n salturi se intrec.
Soții, surori și mame suspin în urma lor
Dar ei alerg ferice la câmpul de onor.

Coman de la Comana, un urieș de munte
Ce intră prin bărloage și prinde urșii vii,
Aduce după dănsul mulți vânători de frunte
Născuți pe plaiuri nalte, trăiți în vijelii.

Balaur de la Galu, Ciolpan din Pipirig,
Rid și de frigul morței cum rid de-al ernii frig;
Și mulți cobor din munte ca lava din vulcan,
De soiul lui Balaur, de soiul lui Ciolpan.

Velcea, bastard lui Șerpe, ca șerpele pe apă
Alunecă prin dușmani și mult cumplit îi mușcă.
În luptă când i-e sete, cu sânge se adapă
Și drept potir el are o țevie de pușcă.
El vine din Hirtoape cu Purice-Movilă
Și cu Roman-Pribeagul ce nu mai știu de milă.

Skeeanul și Mircescul, vecini de pe Siret
Ce s'au bătut cu Hroirot, s'au prins cu jurământ
Nici chiar sub brațul morței să nu dea îndăret
Pân n'or intra cu Leahul pe-al Leahului pământ,
Și Zimbrul de la Skee și Zimbrul din Mircești
Se duc să iee 'n coarne pe vulturii Leșești.

Bătrînul Matei Cărbă are 'mprejurul lui
Cinci sute de naprasnici ce vin despre Vaslui,
Toți Racoveni!.. ear Cărbă, om înțelept și harnic
E 'n floare când se simte calare pe Șargan.

Glumeț, îi place-a zice lui Negrea, viteaz darnic,
„Am să mă fac, nepoată, din Cărjă buzdugan!“
Negrea zimbînd, răspunde: „Ai cărja bătrîneții
„La sfaturi, ear în luptă ai brațul tinereții.“
Și ajungînd cu toții la Racova de vale,
O cruce luminoasă li se arată în cale.

Astfel, cu mic, cu mare, apărătorii țerii
Ești ca frunza 'n codri la vîntul primăverii,
Din văi adânci se urcă, din piscuri se cobor,
Trec ripile în salturi, trec riurile 'n not
Ș'alerg fără odihnă, voinicii, cît ce pot
La glasul țerii scumpe ce-i cheamă 'n ajutor.
Merg unii cu grăbire spre codrii Bucovinei
Unde s'adun în cete la strimtele potici,
Păndind ca vînătorii mișcările jivinei,
Și tot rugănd: „Fă Doamne, să treacă pe aici!“
Merg alții la Suceava să facă pe Albert
A pierde oaste multă și mult timp în deșert.
Ear alții la Cotnariul iubit și podgoriu
Unde-i aștept cu oastea, Bogdan, domnescul fiu,
Tăutu cu mîntea coaptă, Costea cu ochiu sumeț,
Și Trotușan și Boldur cu suflet îndrăsnit,
Și undă Stefan Vodă înfipt-au steagul sen
Strigănd la cer: „Ajută-mi, o! Sfinte Dumnězeu!

III.

TABĂRA LEȘEASCĂ.

Pe-o culme prelungită ard mii și mii de focuri
Ca stele semănate în numeroase locuri.
Se pare că tot cerul căzut e pre pământ
Și c'au ramas în urmă-i un haos, un mormânt,
Atăta întristare, ș'atăta 'ntunecime
Imprăstie pe boltă-i a norilor desime.

Un sgomot lung se'nalță din culmea luminată
Unindu-se în aer cu tunete cerești.
E sgomotul orgiei!... ear zarea departată
Roșește'n foc de codri și sate românești.

Aici beții și danțuri și chiote voioase,
În fund suspinuri, vaet și plângeri dureroase!
Aici de poște rele sunt ochii toți aprinși,
Acolo curge sânge, acolo's ochii stinși,
Căci astăzi celebrează Lehimea'n serbătoare
Victoria dorită a zilei viitoare!

Ostașii pretutindeni formați in dese grupe
 Frig boi întregi, rup cărnuri ca lupii flămânziți,
 Desfund balerci, antale, beu lacom fără cupe,
 Se cert, și rid in hohot și urlă regușiți.
 Ca dēnșii, căni de lagăr la praznic luând parte
 Schelălăeșe selbatic, rod oasele deoparte
 In mijlocul orgiei turbate ce tot crește.
 Ear pintre căni și oameni pe earbă stau căzute
 Femei, prada orgiei, cu mințile pierdute...

Și ănsă vântul nopței prin lagăr vijiește
 Ș'un glas din umbra neagră la toți strigă de-arēndul:
 „Orbi! orbi! la masa morței voi vă mâncați comăndul!”

Magnații juni, sub corturi, pe perne de matasă
 Deșert cupe de aur cu vin de la Cotnar,
 Cântând cu fericire: „De viață rea nu-mi pasă!
 „Iubita'mi e pe brațe, in viață nu-i amar!”
 Și fie-care stringe la peptu-i cu'nfocare
 O fică de-a Podoliei frumoasă și balae,
 Cu buze părguite la foc de sărutare,
 Și ochi ce'not, albastri, in galișă vāpae.
 Și fie-care simte că mintea-i se desfrână,
 Simțind lăng'a să gură o gură voluptoasă,
 Și'n brațe-i o copilă luptându-se-amoroasă
 Ș'un sin vioiu, ferbinte săltând sub a sa mână.
 Ferice mult ferice de dēnșii!... fața ride,
 Inima sboară, raiul in cale-i se deschide.

Și ănsă vântul nopței prin corturi vijiește,
De tunete cumplite vėsduhul clocotește
Ș'un glas perdut în umbră tot strigă ne'ncetat :
„Orbi ! orbi ! moartea v'așteaptă cu'n ultim sărutat !

Cortul regal e splendid ! Duzini de candelabre
Revars'a lor lumină pe-o masă ce se'ntinde
Sub table mari de aur purtând scumpe merinde
Și sticle largi cu vinuri spanioale și calabre.
În mijloc stă'n iveală un cerb de patru ani,
Încins pe-a sale laturi cu șiruri de fazani,
Și doue piramide de fructe mai alese
În Asia 'nflorită crescute și culese.

Albert în fruntea mesei lucește ca un soare
Încungiurat de oaspeți în haine de splendoare.
La dreapta-i, al seu frate mai june, Sigismund
Apare 'ntr'o dulamă de roș postav de Lund.
La stînga-al Cameniței episcop vechiu, Lonzinski,
Ș'alături cu dînșii se vîd Sbignew Tenczynski
Cu Herbor Lucasievitz, Padlowski Castelanul
Radomiei, și Creslau Roza, numit Decanul,
Și graf Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei
Care-au adus la luptă cinci sute de Cruciați,
Și falnicii Toporski, vechi neaoși de-a Lehieii,
Și alți de frunte nobili, din cei mai însemnați.
Toți gustă din merinde, voios deșert pahare
În sunetul metalic de vesele fanfare ;

Și sângele prin vine se scurge mai ferbinte,
Ș'avântul crește'n suflet și nebunia'n minte.
Când regele redică o cupă de vin plină
Și-astfel cu glas puternic toastul seu închină :
„Eu Albert, Domnul vostru, și al Lechiei Rege
„Intrat-am în Moldova ca leu învingător !
„Măni este zioa luptei... Nimic nu s'a alege
„De Stefan a Moldovii și de al seu popor.
„Cum beu această cupă, așa mândra Lechie
„Se'nghită-această țeară ! Așa să fie !“

„Fie !“

„Vivat ! Ura ! trăească Albert mult glorios !“
Răspund mesenii aprigi c'un răcnet sgomotos
Și lagărul resună în lungă depărtare...

Dar eată că la ușă un om străin apare
Cu peptul gol, cu perul în vânt, cu ochiul focos.
El spre Albert țintește privirea-i rătăcită,
Face doi pași și strigă : „Deșartă-ți cupa gios
„Albert ! de soarte rele 'ți-e cupa otrăvită.“

Toți se reped c'un urlet și mână pe el pun.
„Lăsați-l, zice craiul ; e Sropski cel nebun !
Și ear înalță cupa rizând de-o așa larmă...
Dar cupa lângă buze-i în mână lui se sfarmă,
Ș'un trăsnet lung deodată în ceriuri bubuește,
Și'n cortul plin de umbră furtuna năvălește,
Și masa se restoarnă, și cortul se urducă...
Ear pe câmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV.

TABĂRA ROMÂNĂ.

O tănără pădure de ulmi și de stejari
Ascunde-oastea română prin junii sei tufari.
Misterul și tăcerea în sinul ei domnesc;
Dar marginile sale sunt palid luminate
De flăcările triste ce pălpie în sate
Și veselele focuri din lagărul leșesc.

145030

Pintre copaci și'n ramuri, din vârfuri pân' în poale
Din când în când lucește oțel de săbii goale
Și ochi de lei, de vulturi, de leoparzi selbatici,
Ce ard sub vëlul nopței ca niște roși jaratici,
Căci ei se primblu cu jale și se oprese cu ură
Din zarea 'nflacarată pe lagărul vecin,
Și tot Român'u'n suflet pe sufletu-i se jură
Cu-al dușmanilor sânge să sting-al țerii chin.
Dor crunt de resbunare! Crunt, aspru jurământ
Ce sapă'n întuneric un larg, profund mormânt!

Ici, colo, prin poene stau pălcuri de oșteni :
 Arcași de la Soroca, naprasnici Orheieni,
 Aprozi, Copii din casă, Curteni și Lefecii,
 Toți, oameni tari de vână și oțeliți în foc,
 Deprinși a-și trăi traiul în timp de voinicii
 Ș'a da mâna cu moartea fără a mișca din loc.
 Ei port pe a lor frunte, pe a lor brațe groase
 Ș'în pepturi brazde multe, hieroglifice sfinte
 Cu paloșul sapate, ce spun ș'aduc aminte
 De lupte urieșe, de fapte glorioase !
 Și fiecare'n vîceață și-a cîștigat un nume,
 O falnică poreclă, un titlu de stremoș :
 Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoș,
 Ursul și Pală-dalbă, Grozan și Sparge-lume ;
 Eroi de vechi balade ce s'au pastrat în minți
 Trecînd în moștenire la fii de la părinți.

Lungiți pe mușchiul verde și domolind fugarii
 Ce sburdă pe 'ntunerie și desfrunzesc tufarii,
 Voinicii buni de luptă și bucuroși de glumă,
 Astfel grăesc :

— Grozane ! ce-o fi zioa de mîni ?

— O fi la unii mumă, o fi la alții ciună,
 „Amară pentru Litfe, și dulce la Români.

— Amin ! să dea Domnul !

— Va da, măi Pală-dalbă !

„Ș'o fi precum la Baea, n'o fi ca'n Valea-albă

„Unde-am văzut pe Ursul gonit de șese Turci.

— Gonitu-m'au pe mine, dar i-am urcat în furci.

— Va fi precum la Skee unde-ați văzut în silă

„Maghiari schimbați în epuri, ș'un Purice'n Movilă.

„Va fi precum la Lipneț cu dumbravioara verde,

„La Racova pe unde și azi Turcul se perde,

„La Grumăzești pe maluri unde Cazacul Jură

„Pe mine, chiar pe mine m'au încrestat la gură.

— Te-au încrestat păgănul, dar când el vru de viu

„In not să treacă Nistrul, o păți rău, fătate,

„Căci de pe mal în fugă tu i-ai sărit pe spate

„Și l-ai trimis sub Nistru să-și cate un secriu.

— Bine-i făcuși, Grozane! E scris în cele sfinte :

„Chiar apele să fie vrajmașilor, morminte!

— Așa e țeara noastră... e bună pentru vii,

„Și pentru morți e bună.

— De-aceea'n astă țeară

„Vecinii dau năvală cu sutele de mii.

„Urând viața la dănșii, le place-aici să peară!

— Le place dar, Păune, și noi le facem placul.

„Ei cred ca-aici e raiul ș'aici găsesese pe dracul.

— Și cum să nu-l găsească urdiile nebune

„Când Stefan e'n picioare, când versul lui ne spune:

Stefan, Stefan Domn cel Mare

Seamăn pe lume nu are

Decât numai mândrul Soare!

Din Suceava când el sare,

Pune peptul la hotare

Ca un zid de apărare!

Brațul lui făr' incetare,
Bate ordele Tatare,
Bate cetele Maghiare,

Bate Leși din fuga mare,
Bate Turci pe zmei călare
Și-i scutește de 'ngropare !

Lumea 'ntreagă stă 'n mirare!
Țeara-i mică, țeara-i tare
Și vrajmașul spor nu are !

— Trăească Stefan Vodă !... Mulți dușmani vin la noi,
„Dar cât vin de naprasnici, puțini fug inapoi.

— Păcatul lor îi mână, sermanii, că pe-o turmă,
„Și moartea le stă 'n cale, și moartea le stă 'n urmă.

— De-aceea la Moldova vezi floare lângă floare.
„E îngrășat pământul cu sânge.

— Așă-i, frățioare,
„Dar cresc bujorii mândri din sânge de român
„Și pălămida neagră din sânge de păgân !“

Sub ceriul ce s'aprinde și'n clipă ear se stinge
Vărsând pe a lor fețe lumini fulgerătoare,
Astfel grăesc barbații ce somnul nu-i atinge
În așteptarea vie a zilei viitoare.

Și poalele pădurei sunt palid luminate
De flăcările roșii ce pălpîie în sate,

Și'n tabăra vecină orgia cea nebună
Ca marea departată vunește sub furtună,
Ear în frunziș Românii topoarele 'și descânt,
Și uni-și dismierd caii, și alții vesel cânt :

„Sînt Român cu patru mîni,
„Și am leacuri de păgîni :
„De Tatari am o săgeată,
„De Turci pala mea cea lată,
„De Litfeni un buzdugan
„Și de Ungari un arcan !“

V.

STEFAN CEL MARE.

În mijlocul pădurei este-o poeană lungă
Și largă, ce foaște de oameni ca un roi.
La capătul-i din dreapta se prelungeste-o strungă
Prin care osteșimea curge ca un șoiu.
Ea intră în poeană și se așează 'n rënduri
Privind la o colibă de ramuri de stejar
În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri
Stă pe genunchi, se 'nchină în față c'un altar.

Deodată o lumină fantastică izbucnește
Din zece nălți mesteacăn aprinși cu toți de-odată;
Coliba se deschide, umbra se scoală, crește
Și splendid maiestasă la oaste se arată!
Un lung fior pătrunde mulțimea 'n admirare.
Toți zic: E Stefan! Stefan!

— Dar, Stefan e cel Mare!

Eată-l cărunț, dar încă barbat între bărbați
Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați!

El intrunește 'n sine o triplă maiestate:
Acea care-o dau anii la conștiinți curate,
Acea care resfrânge a tronului splendoare,
Ș'aceea intipărită de faima 'nvingătoare.
Timpul i-a pus coronă de-argint, țeara de aur,
Și gloria măreață i-a pus cununi de laur.

Pe falnicii sei umeri, cu anii, sunt clădite
Neperitoare sarcini de fapte strălucite,
Dar, ani și fapte, Stefan nu simte-a lor povară
Căci dragostea moșiei, ca sfântă primăvară,
In sinu-i inflorește și il intinerește
Pentru salvarea țerii când țeara pătimește.

Erou plin de lumină, el e menit in lume
Pe secolul ce-l vede să sape al seu nume
Și să respânde raze pe secolii viitori
Precum un soare splendid ce sparge deșii nori.

Ființă de-o natură gigantică, divină,
El e de-acei la care istoria se'nchină,
De-acei care prin lume, sub pașii lor, cât merg,
Las urme urieșe ce 'n veci nu se mai șterg,
A căroră legendă in depărtări se 'ntinde
Și'nchipuirea lumi fantastice o aprinde.

Măreț, in a să umbră un timp intreg dispare
Căci Dumnezeu pe frunte-i a scris: *Tu vei fi mare!*

In mijlocul poenii el se inaintează
Se urcă pe-o movilă și astfel cuvăntează:

„Romăni din toată țeara ! Boeri, vechi Căpitani,
 „Și voi, feciori de oaste... Sunt patru zeci de ani,
 „Moldova, la *Dreptate*, pe soarta ei stăpână,
 „Mi-au pus pe cap corona și buzduganu 'n mână.
 „Prin cel a-tot-puternie ce apele incheagă
 „Păstrat-am până astăzi corona mea întreagă
 „Și buzduganul teafăr, de și pe mulți dușmani
 „I-au doborât, lovindu-i, in patru zeci de ani !
 „Dușmani din fundul lumii, păgăni, dușmani vecini,
 „Și, cine-ar putea crede !... chiar dușmani frați, creștini !
 „Trufași cu toți, selbatiei, lacomi, vicleni și orbi,
 „Care 'mprejurul țerii, precum un cârd de corbi
 „Sta gata s'o sfășie... dar n'au vrut Dumnezeu,
 „N'au vrut Moldova, țeara vitează, n'am vrut eu !..

„Pe Radu, Aron Petru, și Țepeluș hainul
 „I-am frânt !. Maniac Tatarul și Matias Corvinul
 „I-am frânt !. chiar pe sultanul Mehmet-Fatih l'am frânt !
 „Ș'alți mulți care perit-au ca pulberea in vânt.

„Voi îi cunoașteți bine, vitejii mei oșteni,
 „Voi, pardoși de la Lipneț, Vultani din Resboeni,
 „Zimbri fioroși din codrii Racovii, aprigi Zmei
 „Din Soci, din Catlabuga, din Baia, de la Șkei.
 „Apărători a Crucei, voi îi cunoașteți bine
 „Căci pentru-a lor risipă ați resboit cu mine
 „Prin șesuri, munți și codri, pe eamnă, toamnă, vară,
 „Făcend din peptul vostru un zid; hotar de țară,

„Roșind cu-a vostru sânge ferbinte, plin de vîceață,
„Siretul, Prutul, Nistrul și Dunărea măreață ;
„Stând vecinic in picioare, in veci neodihniți,
„De arma, sora voastră, in veci nedeslipiți,
„Fără copii, soție, o ! dragii mei vultani,
„Și'n luptă, tot in luptă, de patru zeci de ani !
„Ș'acum când armasarii Osmanului mărit
„Arunce nechezuri aspre din mândrul Răsărit,
„Când Mohamed pe ceruri și-au asvărlit hamgerul
„Ce, ca o semi-lună, cutrieră tot cerul ;
„Când noi oprim cu peptul furtuna păgânească
„Ferind de-a sale valuri amvona Creștinească ;
„Acum când toți Creștinii, Regi, domnitori, popoare,
„Ar fi, ca frați de cruce, se 'mparte-acelaș soare,
„Priviți !... Pe cerul negru se 'ntinde-un roș de sânge,
„Din departare suflă un vînt ce geme, plînge
„Și spune că in zare ard sate și orașe,
„Că feare fără nume ucid copii in fașe,
„Că țeara e 'n nevoe, că mor Români sub chinuri,
„Că fete mor sub silă, că pruncii mor in sinuri !..

„Și cine oare face această făr-de-lege ?
„Un Domn vecin, prietin, un Domn Creștin, un Rege !
„Albert, Craiul Lehiei !...

„Albert, de cap ușor,
„Făcut-au un vis mare de rege 'nvingător,
„Dar n'are el, sermanul, așa de largă mână
„Să poată 'n ea cuprinde o patrie română !

„Nici au ajuns Moldova de risul mișeliei

„Ca s'o răpească 'n gheare-i un vultur de-a Lehie!

„Cât va fi'n cer o cruce ș'un Stefan pe pământ

„Nime nu va deschide Moldovii un mormânt!

„Cât vor calca dușmanii in țeara de Români

„Ei robi vor fi 'n țeară, dar vecinic nu stăpâni!

„Decât Moldova 'n lanțuri mai bine ștearsă fie!

„Decât o vîreață moartă mai bine-o moarte vie!

„Români din toată țeara, Boeri, vechi Căpitani,

„Voi toți ai mei tovarăși de patru zeci de ani,

„Când Albert ne menește robie, rele soarte,

„Răspundeți, ce se cade lui Albert?...“

— Moarte, moarte!

Strigă poeana; *Moarte!* pădurea clocotește,

Ș'un soare roș in ceruri de-odată se ivește.

— Fie! le zice Stefan, fie cum cereți voi.

„La arme, și pe moarte! căci Domnul e cu noi!“

VI.

ASALTUL.

Gonise vântul nopței furtunele cerești
Lăsând acuma rëndul furtunei omenești,
Și soarele 'n splendoare din neguri răsărise,
Părea că vrea s'admire pe-acel ce se fălise
*„Că lumea îngrozită, privind spre răsărit,
„Vede-va 'n loc de soare al seu chip strălucit!”*

El primblă ochi de aur pe tabăra Leșească
Superbă!.. imprejuru-i avënd ca s'o 'ntărească
Un lung ocol de carre legate strâns cu lanțuri,
Ocol armat cu tunuri și'neunjurat cu șanțuri.

Armata e 'n picioare! Puternica armată
Cu-a sale lungi scadroane in lung cuadrat formată
Ocupă după șanțuri al tabării câmp nalt
Stând gata să respingă Românii din asalt.

Mii, mii de lănci cu flamuri se mișc, fălăitoare,
Ca trestiile dese din bălți, când suflă vântul.
In aer sbor nechezuri, comănzii resunătoare,
Și cai 'n neastămpăr frământ pe loc pământul.

Ear Albert, mândrul Rege, in mijloc pe-o nălțime
Privește cu mândrie frumoasa lui oștine.

Calare pe-un cal sprinten din stepele Ucrane,
 El are lângă dânsul un grup strălucitor
 De Palatini, de Hatmani sleiți pe caii lor,
 Și înainte-i steagul cu semne suverane.

La dreapta, sub pădure, oastea română-apare
 În pălcuri și în cete pe câmp orânduită,
 Și fie-care ceată de luptă pregătită
 C'un tun cu șapte țevii purtat pe roți ușoare.
 Hotnogi numiți de Ștefan comandă Calarașii,
 Aprozii, Lefeciii, Curtenii și Arcașii.

Ear Ștefan stă pe-o culme cu-o ceată arătoasă
 De boerime-a țerii și de Copii din casă.
 Sub dânsul are Domnul un zmeu, un Moldovan,
 În stânga lui pe Boldur, în dreapta pe Bogdan,
 În mână-i buzduganul domnesc care 'n resboae
 Ca brațul care-l poartă în veci nu se îndoaie,
 Și pe de-asupra-i steagul, amenințând furtuna,
 Cu Bourul, cu steoa, cu soarele și luna.

Precum doi nori pe ceriuri stau față 'ntunecoși
 Și se atrag la tunet, dând fulgeri luminoși,
 Astfel ambele-armate crunt-amenințătoare
 Arune din ochi, din arme, luciri fulgerătoare.
 Și Litfii și Românii privesc în nerăbdare
 Unii la Rege, alții la Domn, și fiecare,
 Dorind, pândind semnalul resboiului.

Deodată
 Ștefan redică steagul dând semn l'a lui armată.

Pe loc trei pălcuri dese de cei mai buni arcași
Plec iute și se 'mprăștiu in grupe de hărtași.
Voinicii merg in fugă spre lagăr, îndrăsneți,
Din arcele lor nalte trăgând mii de săgeți
Ce văjie 'n desimea scadroanelor Leșești
Și prind răsad de moarte in pepturi omenești.

Dar tunurile-ascunse in lagăr, după carre
S'aprint, scoțend pe gură mortală detunare,
Și mulți dintre arcașii pe câmp inaintați
Cad morți in a lor sânge, de glonțuri fulgerați.
Tovarășii lor grabnic atunce se adun,
Dau semne de 'ngrozire și'n fugă toți se pun
Cercând s'atrage Leșii din tabără afară.

Dar Leahul nu-i urmează, cercarea le-i zadară!
— Vezi Litfa! zice Boldur, stă 'nchisă la ocol.
„Nu vrea, nu îndrăznește să easă 'n câmp, la gol.
— Vom merge noi la dănsa! Românul Domn răspunde.
„In tabări lăntuite știm noi cum se pătrunde.
„Tu, Boldur mare Hatman, și tu Coste-paharnic,
„Precum se cade voă, imi place a fi darnic
„Făcendu-vă cu mine partași la zi de fală.
„In dușmanii Moldovii acu să'ntrați navală
„Cum intră leu 'n turme și paloșul in coaste!“

Pe loc sumeșul Coste și Boldur, capi de oaste
S'au dus, s'au pus in fruntea Românilor, strigând:
„La foc, copii!“ și grabnic plecat-au alergend.

Sun buciumele 'n aer și armele resun,
Și tunurile crunte ca tunete detun.

O grindină de glonțuri fatală-ucigătoare
 In cetele române duc moarte 'ngrozitoare ;
 Dar ele, ne'ngrozite, făr' a 'nceta de loc,
 Pășese tot înainte sub viscolul de foc

Mulți le rămân în urmă, rupți, morți, căzuți pe brânci ;
 Ei sbor ș'ajung în număr la șanțurile-adânci.

„Naval cu toți în lagăr, naval!“ oastea răcnește,
 „Domnul de sus ne vede și Stefan ne privește!“

Și toți s'arunc în șanțuri, dau unii peste alți,
 Cei mici, ușori, îngrabă s'acațăr de cei nalți
 Le sar pe umeri sprinten, ca tigri se isbesc,
 Cu unghile de maluri se prind, se opintesc,
 Se urc, s'apuc de lanțuri, de-a tunurilor buze
 Și pîntre mii de săbii și mii de archebuze
 Ce-i tae și-i restoarnă în șanțuri, fărîmați,
 Ei pun picioru'n lagăr, puternicii barbați !

Zadarnic Ceremișii dosiți pe după carre,
 Indrept sinețe, tunuri, le'ncare și le descare ;
 Românii ca săgeata isbită dintr'un arc
 Într'ênșii dau isbire cu-o aprigă turbare,
 Li pun sub coasa morței, în tabără-i resping,
 Și grabnic, carre, tunuri, în șanțuri le imping,
 Și fac podișuri late cu trupuri săngeroase
 Ce pîntre morți se vaet în chinuri dureroase.

Atunce Craiul zice : O frate Sigismund !

„Zărești tu Moldovenii în lagăr, colo 'n fund ?

— Dar ! Sigismund răspunde ; Zărese o biată turmă.

„Nici unul ănsă teafăr nu-și va călca pe urmă!
 — Nici unul viu, nici unul!“ strig Leșii împrejur.
 Ear Herbor Lucasiewitz, viteaz cu părul sur,
 Se duce se avēnte scadroanele ce-aștept
 Și cu Romăni aprigi cumplit se dee pept.

.
 Ca niște mari balauri cu lungi coarne-ascuțite,
 Scadroanele in sgomot de tropot sunător
 Se mișe!.. apoi in copee, apoi luându-și sbor,
 Cu lancele plecate la fugă 's repezite.
 Dar Costea și cu Boldur, tovarăși de isbândă,
 Ținēnd in frău avēntul Romănilor sumeți,
 Strig: „Stați pe loc aice! stați după cai, la pândă,
 „Și se ploați in dușmani o ploae de săgeți!“

Și cum veniau grămadă scadroanele sonoare,
 Arcașii toți descalec, gătesc arcele lor,
 Trag, strunele de sirmă resun sbărniitoare,
 Mii de săgeți trec inte sub soare ca un nuor
 Și intră prin scadroane cu-o aspră văjiire,
 Ducēnd cu ele groază, durere și peire.

Intregi șiruri de oameni din fugă săgetate,
 Se plec gemēnd pe coame, cad, se restorn pe spate.
 Mulți cai se culc pe coaste și mulți, atinși la nări,
 Fug, tăriind cadavre cu un picior in scări.
 Dar Herbor Lucasiewitz răcenește: inainte!
 Și lungele scadroane se 'naintez gramadă,
 Păn' ce topor cu lance, și buzdugan cu spadă
 S'ating in zinghenire sub soarele ferbinte.

Atunce mândrul soare ce spre apus plecas
 Oprit in a sa cale, vîzû cu ochii roși,
 Un furnicar de moarte ce aprig se 'nceleștase,
 Un ead grozav de demoni selbatici, furioși,
 Sărînd, urlănd ca feare, mușcându-se scrișnînd,
 Rupănd, lovînd orbește, dănd moarte și murînd !

Romăni in scadroane intrau ca 'ntr'o pădure
 Clădînd movili de leșuri sub sdravenul topor.
 Și coasa ne-obosită, și harnica secure
 Sburau abătând caii sub călăreții lor.
 Ear ulii din Sorocea, și sgriptorii din Vrancea
 Cu lancea cînjuită in gloată pătrundeau,
 Și resturnau cu cangea, și strepungeau cu lancea,
 Și trupurile moarte cu trupuri le-ascundeau.

Dar și Lehimea cruntă făcea parte grozave
 In cetele romăne trecînd ca prin troean.
 Bravi, ne'mpăcați, teribili, sub armele lor brave
 Curgea o dără lungă de sânge pămîntean.

De-odată prin oștime o veste a trecut:
 „Herbor sub buzduganul lui Böldur a căzut !“
 — Herbor e mort !— strig Leșii de groază 'ncremeniți,
 Și incetănd resboiul, prin ranguri reslețiți,
 Perd cumpătul, perd capul, svărl armele'n vîsduh,
 Dau dosul, și plec iute, goniți de-al spaimei duh.

Ear Craiul trist, cu palma lovîndu-se pe frunte,
 Suspină: o ! Toporski, o ! veteran cărunte !
 „Privește, fug mișei ! fug toți, fug mic și mare !
 „De-acum in tine singur e singura-mi sperare !“

VII.

L U P T A.

Toporski veteranul cu-o ceată mai aleasă
Lui Albert se închină și pleacă la resboiu.
Pe loc bătrînul Cărbă în cale-i vrînd să easă,
De lîngă Stefan pleacă cu buni viteji de soiu.
Ei merg călări în copce, aprinși de resbunare,
S'apropie ; ear Cărbă sburînd în fuga mare
În fața lui Toporski s'oprește, ș'astfel zice :
„Toporski ! din doi unul, e scris să peară-aice :
„Ori tu, ori eu ; sus pala, și vin' la luptă dreaptă !“
— Cărbă ! răspunde Leahul, ai minte înțeleaptă,
„Dar inimă nebună. Eu te cunosc pe tine,
„Ești leu năprasnic, ănsă și tu mă știi pe mine
„Căci în mai multe rînduri luptat-am înainte
„Pe cînd avem braț verde și inimă ferbinte.

„Nici tu, vechiul meu dușman, nu m'ai invins pe mine,
„Nici eu n'am avut parte să te inving pe tine.
„Ce dar n'am putut face în focul tinereții
„Pute-vom face oare sub earna bătrâneții?
„O! Cărbă! barbe albe purtăm acum noi doi,
„Și lupta, draga luptă, nu mai e pentru noi.
„Privește! alții, tineri, stau împrejurul meu,
„Demni adversari acelor de pe 'mprejurul tău.
„A lor acum e rëndul, frate. Noi, veteranii,
„Șoimi învechiți, de-oparte se stăm privind șoimanii.
„Vin' cole lângă mine, și nu fii dușman mie
„Căci vërsta între oameni stänge-ori ce dușmanie!“
— Răspunde-atunce Cărbă: Toporski, ai dreptate,
„Ades e rece peptul și inima tot bate!“
Apoi, mărimdu-și glasul, el strigă la ai sei:
„La luptă, voi șoimanii, la luptă feții mei!“
„La luptă!“ strigă însuși Toporski 'n mare glas,
Și amëndoi bătrînii de-oparte s'au retras.

Pe loc ambele cete aprins electrisate
Scot paloșele 'n soare c'un freamet de oțel.
Ochirile prin aer se 'ntimpină-incrunțate
Căci fiecare alege un dușman pentru el.

Pornind cu toți de-odată las friele, dau pinteni,
În sprintene desghinuri își salt fugarii sprinteni,
Și'n sbor, pe-aripa urei, se duc voinicii, due,
Și intră ceată 'n ceată și'n luptă se apuc.

Pământul ropotește sub tropot de copite,
Vădăhul strălucește de arme ascuțite,
Ear paloșele albe ciocninduse'n loviri
Dau foc, dau moarte cruntă, dau crunte zingheniri.

În clipă cad sub ele, străpunși, scaldați în sânge,
Iarmeric Mazovitul ce'n două părți se frânge,
Și Buhtea parcalabul cu-o largă brazdă 'n pept,
Și tănărul Cozjatic lipsit de brațul drept.

Grodeck, zis *falcă-tare*, în erudul seu avânt,
Precum un vier de codru, se'naintă prin gloată
Și sabia 'mprejuru-i făcea o largă roată
Ce se'nvârtea la soare și șuera în vânt.
Cădeau victime multe sub arma ce sbură,
Și Grodeck în turbare pe rând le numeră
Călând tot înainte pe victimile sale.
Când eată, din mulțime apare drept în cale
Balaur de la Galu ce poartă ușurel
O ghioagă monstruoasă cu dinții de oțel.
Grodeck răpede spada-i în peptul lui Balaur,
Sângele curge; peptul greu muge ca un taur,
Dar ghioaga se abate!.. sub crunta-i lovitură
Sbor crierii lui Grodeck, și dinții toți din gură!
Ear Leahul, cladă moartă, greu cade pe pământ
Ne'ndeplinind în vîeață grozavu-i jurământ.

Coman de la Comana cu Velcea, șerpe iute,
Privese din departare cum vine și cum saltă.

Un cal de soiu ogarnic deprins a vâna ciute
Cu'n voinicel suptire ca trestia de baltă.

— Cine să fie oare cel căpitan frumos ?

— E Biela, pěr de aur, cu mijloc mlădios.

— Vēnat de soiu e, frate ?

— E puiu de Palatin.

— Aținete, dar Veleco.

— Comane, mă ațin.

Și amēndoi la pēndă se pun in a lui cale,
Coman cu brațe goale, și Velcea cu o coasă.

Venia fugariu'n salturi sburlind coama-i plectoasă ;
Venia voiosul Biela pe câmpul cel de jale,
Și pala-i când de-o parte, când ear de altă parte
Tăind in carne vie făcea ochiuri deșarte.

De-odată Velcea sprinten sub cal se repezește,
Și calu'mpuns la glezne din fugă poticenește
Turtind sub el pe Velcea ; ear mândru-i căpitan
Il svîrle peste capu-i in peptul lui Coman.

— Bine veniși la mine ! ii zise urieșul,

Și'n brațele-i de schijă, rizind, grozav il stringe
Căt peptul ii sdrobește și oasele ii frânge,
Apoi intre cadavre, pe câmp, aruncă leșul...

Gorow și Zablotowski combat de laolaltă
Cu Stroe Vlad, Hotnogul, și cu Șoltuzul Daltă.
Umer de umer, coastă de coastă, om și cal
Se string, se prind cu ură in eleștet infernal

Vroind a se absoarbe de țe a lunei față
 Cu partea lor de soare, cu partea lor de vîeață.
 Și sângele din pepturi, din frunți, mereu se scurge
 Și pe sub cai de-alungul el gălgăe și curge.
 Crâncenă luptă! Moartea de-asupra se arată,
 Face un semn, alege, și cleștetul de-odată
 La semnu-i se desprinde, lăsând pe câmp se cadă
 Gorew și Zablotowski, amici, a morței pradă!
 Ear cailor ca dîșii nedespărțiți, cu dor,
 Alerg nebuni prin lagăr, chîemănd stăpânii lor.

Glence din Pocuția sub Udrea se doboară.
 Udrea e prins de Cziusko dar singur se omoară
 Strigănd în desperare: ah! zece morți mai bine
 „Decăt o vîeață lungă și zile cu rușine!“
 Corbaci rătează capul baronului Huminski,
 Ciolpan apuca'n brațe-i pe junele Tenczynski
 Și merge de 'l depune lui Stefan, la picioare,
 Apoi se 'ntoarce iute la nouă vînaătoare.

Zbaloș pe-un cal de câmpuri, Negrea pe-un cal de munte
 Se întîlnesc cu ochii și sbor ca să se 'nfrunte.
 Isbindu-se'n mulțime cu-avînt spăimîntător
 Crunt se lovesc din fugă cu paloșele lor.
 Lovire fulgerîndă și Leahului fatală!
 El cade jos!.. în mîna-i se frînge a sa pală;
 Dar Negrea, viteaz darnic, îi zice: Frate Sbalos!
 „Pe-un om căzut nu 'mi place se cadă al meu paloș.

„Te scoală, mergi în pace cu zile de la mine.

„Ar fi păcat să peară un bun viteaz ca tine!“

A zis, calu'și întoarce și'n foc ear se răpede
Lăsând în urmă'i Leahul; ear Cărjă care'l vede,

Li strigă de departe: Ani mulți, Negreo, nepoate!

„Brațul ce nu dă moarte când poate, multe poate!“

Și glăsuind, el vede a lui Toporski ceată,

Ciuntită, răsipită, și'n tabără-alungată,

Fugând cum fuge spaima lipsită de rușine..

Și simte mândrul Cărjă o mare vîlfă'n sine.

Ear cainicul Toporski cu fruntea obosită,
Soptește vîrsând lacrimi: O! soartă mult cumplită!

„Eu, tare-odinioară, vechiu arbor a Leheiei,

„Perdut-am frunzi și ramuri sub vîntul vijeliei!

„Eată-mă 'nvins.. O! Cărjă, de-acum sunt robul tău!“

— Rob, tu? nu mi-ar erta-o prea sfîntul Dumnezeu!

„Când un popor de oameni se'nchină ție, mie,

„Un tu, ș'un eu, Toporski, nu cade în robie!“

Astfel grăește Cărjă, bătrînul înțelept,

Și singur, merge vesel la Stefan Domnul drept

Ce-i zice: Ani mulți, Cărjă! tu fală mi-ai făcut!

„Ca tine fie'ți neamul viteaz și priceput!“

Apoi cătră oștimea pe lîngă el remasă:

„Acum e rîndul nostru, boeri, copii din casă!

„Să dăm zorul din urmă, cumplitul nostru zor
„Ce trece și restoarnă ca trăsnet răsbitor.
„Dați vânt armelor voastre! pe cai, și după mine!”

Precum-un cărd de vulturi din sferile senine
S'abat cu sbor de fulger pe-o pradă ce zăresc,
Românii, duși de Stefan, în lagăr se isbesc.
Nimic nu le resistă, nici tunuri, nici desime,
Nici șanț, nici zid de carre, nici deasă călărime,
Căci ei restorn în treacăt, și darm și sfarm în clipă
Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă.

Fug Leșii, fug Cruciații și fuge însuși Craiul !
Ii duce Domnul Stefan cum vântul duce paiul,
Și tabăra Leșască un lung pustiu rămâne
Sub apriga furtună a cetelor române !

Când suflă vântul toamnei prin codrii vestejiți,
Copacii plini de frunze sunt astfel sguđuți,
Și crengile căzute, și frunzele uscate
Pe câmpi în departare sunt astfel sămănate.

VIII.

ARATUL.

Armata glorioasă e frântă, răsipită
Ca munții de năsipuri în africe pustii.
Intr'un vîrtej de spaimă din urmă-i fugărită
Prin văi, prin munți, prin codri, prin rîpi și pe câmpii.

Ear Craiu'n desperare, din dealul Catilinei
Privește pîntre lacrimi frumoasa lui armată
Ieri floarea vitejiei, azi, vai! prada rușinei,
Cum sboară ca un nour sub zare 'nprăstieată.

Ș'acum el se găsește cu adevărul față!
Slab, mic, fără prestigiu, vezîndu-și înainte
Spectacolul peirei ce-i dă fiori prin minte
Și'n urmă-i alt spectacol ce sufletu-i inghiață.

.

Pe-un șes intins și galbin, sub arșița de soare
 Cinci sute pluguri ară pământul țelinos,
 Și Domnul Stefan însuși, cu fruntea în sudoare,
 Asistă pe-un cal negru, sub un stejar franzos.
 Opt mii de Leși de oaste, legați, cu frâu'n gură,
 În loc de boi, la ginguri se opintese trăgând.
 Ei trag mereu, și ferul greu muscă'n bătătură,
 Și unii gem, și alții cad pe genunchi plângând !
 Dar biciul îi lovește și lancele-i impung....

Se scol pe brânci și earăși trag brazde pe pământ.
 Mulți dintre ei, sermanii ! în capăt nu ajung
 Și chiar în a lor brazde găsesc a lor mormânt !

Românii cu glas aprig îndemn ca se întindă
 Strigând : Hăis, ța, Litfene ! hăis-ța, haram de plug !
 „Tu'mi pregătise-și giugul, eu mi te-am pus în giug.
 „Hăis, ța!..“ Apoi din urmă arunc pe brazde ghindă.

Ear Stefan la tovarăși le zice cu glas tare :
 „Așa serie Românul a sale fapte mari,
 „Cu feru 'n brazdă neagră !. Românul astăzi are
 „Pământul seu drept carte și pluguri cărturari.
 „Aici pe unde astăzi e numai câmp, otavă,
 „Umbri-se-vor urmașii sub *Roșia-Dumbravă !*

Trecut-au patru secol din acea zi fatală
 Când se'ngropă 'n țerină a dușmanilor fală !

Și faptul cel istoric, sub formă legendară,
Din neam în neam Românii îl povestesc în țară.

Priviți! lâng'o dumbravă stă tabăra de carre.
Flecăi voinici șed roată pe lângă un foc mare
Mirându-se 'ntre dēnșii cum vreaseurile'n foc
Ca șerpi se mișc și șuer suindu-se în loc.
— „Știți voi de ce stejarul arzēd plānge și geme?“
(Intreabă-un Român ager pe care-a nins de vreme.)

„Cole'n astă dumbravă copacii urieși
„Sunt locuiți, se spune, cu suflete de Leși.
„Pe timpul bărbăției au prins Stefan cel Mare
„O oaste de năvală ș'au pus-o ca să are;
„Ear în pământul negru cu sänge-amestecat
„Spre lungă pomenire el ghindă-au semănat!“

.
El zice și dumbrava se pare că roșește
Ș'un aspru glas de Vultur în noapte se trezește.
El zice, focul arde dumbrava luminând;
Prin crengile frunzoase trec umbre suspinând!

N O T A.

Regele Albert, după cum se invoise cu frații sei, regele Ungariei și ducele Litvaniei, în conferința de la Leutschau, cercând a-și împlini gândul asupra domnului Ștefan a Moldovii (conferință în care se desbătut despre stîrpirea Românilor: *super extirpatione Valachi*); chiamă la arme toată Polonia, Galiția, Mazovia, pe Ioan de Tiffen magisterul Prusiei, ear mai ales pe Alecsandru ducele Litvaniei cu toată nobilimea Litvană. Deci cu multă oaste de mercenari pedestri și călăreți el plecă de la Leopold spre Moldova la 26 Iunie.

Acea nefericită expediție fu preînaintată de următoarele prodigii: Două sute de boi, apucându-i un virtej înfricoșat la eșirea din Leopold, se imprăștiară în toate părțile; unii căzură în sanțurile suburbiei, ear ceilalți cu greu se putură găsi și aduna. Când Regele trecea un riuleț, calul seu de mână se poticni și se inecă. Un oarecare Sropski, nobil de neam, dar cam nebun, de mai multe ori strigă în Leopold cu spaimă prevestind peirea Polonilor. Fulgerul căzând asupra taberei, ucisă pe un nobil și 12 cai. Preotul servind dinaintea Regelui, scăpă gios sfintele Taine.....

Și cu toate aceste înspăimântătoare întimplări, departe de a se lăsa de păcate, oastea petrecea în libertate cu mueri, și însuși șefii nu numai noaptea dar și chiar la lumina zilei se desfătau în baie și în beție, dismiardându-se în brațele femeilor.

Creslau Curozwanski, nobil de Roza, decan de Cracovia, și Padlowski de Przytyk, castelanul Radomiei, au fost trimiși soli către Ștefan Vodă, pentru ca să ceară libera trecere prin țeară a oastei Leșești, cercând a-l înșela că expediția lui Albert ar fi menită în contra Turcilor. Asemine misie au avut și Matei Lonzinski, episcopul Cameniței.

Albert începă resboiul asediind și bombardând Suceava, însă nu reuși a lua orașul, ci perdu multă oaste și timp în zadar.

Ostea Leșască se retrase prin codrii Bucovinei, având în mijloc pe regele bolnav și dus pe un leagăn; însă acolo Moldovenii ascunși între copaci, se isbiră ca lupii asupra Leșilor și le făcură multă stricăciune: Periră atunci mulți din neamul lui Toporski (unul din cele mai vechi din Polonia), doi Teneczynski, Nicolai palatinul Galiției, și Gabriel de Moravica etc.

Tot atunce un contingent de Cruciati Prusiani, urmând după armata regală fură atacați de hatmanul Boldur, risipiți, și câți scapără de moarte fură robiți.

Acea oaste regală în care se aflau magnații Podoliei, fu reu vatămată de oamenii lui Stefan.

Mateiu Miechovski zice: „O! Stefan, barbat triumfal și victorios, care „biruiși pe toți regii invecinați! O! om fericit care te bucurăși de toate darurile câte natura le dă altora numai în părți, unii fiind înțelepți cu viclenie, „alții viteji cu sublima virtute a dreptății, alții earăși norocoși contra dușmanilor, „tu singur le avuși hărăzite ție toate de odată: just, prevăzător, viclean, „biruitor asupra tuturor adversarilor! Nu degeaba cată a fi numerat între eroii „secolului nostru!“ etc.

(Arhiva istorică a României.)

Aceste fapte sunt relatate de Mateiu Miechovski în istoria lui Stefan Vodă; ear prințul D. Cantimir adevărind legenda populară, zice: „Stefan V, „prințul Moldovii, bătând oastea Leșască la Cotnar, unde crește vinul cel lăudat, cu totul o au stins; numai 15000 au prins vie, pre care i-au pus în giug „și i-au silit de au arat în lung două mile, în lat o milă de pământ, în care „arătură tot prin Leșii aceia au samanat două păduri ce și până astăzi se numesc de Poloni *Bucovina*, ear de Moldoveni, *Dumbrava roșie*, sau păduri „roșii pentru că s'au sămănat și sădit cu sânge Leșesc.“

Familia Negre este una din cele mai vechi din Moldova. Chiar pe la începutul secolului XIV, un Negre Vornicul figurează în istorie, timp de 24 ani, adică de la 1402 până la 1426, între cei 12 boeri mari, consilieri a lui Alecsandru cel bun.

La 1471, Paharnicul Negre au fost descăpăținat în Vaslui din ordinul lui Stefan cel Mare, fiind că a fost de părere a nu se resboi în contra lui Radu a țerei Muntenestei, ca unul ce era Creștin și Român.

Un alt Negre, Patrasco, ginere lui Petre Vodă Schiopul, a urmat în ec-sil pe socrul seu, a fost înscris în cartea de aur din Veneția și a murit la Barcelona, etc. etc.

În hronicele și hrsoavele remase de la strebuni, numele de Negre apare ades ca proprietari de moșii Negrești, ca oameni însemnați pe timpul lor, și ades ca victima a urgiilor Domnești.

Locul pe care Stefan a fost proclamat Domn Moldovii, purta numele de *Dreptate*.

Numele Puricestilor a fost schimbat în Movilești pe câmpul luptei de la Skee. (Vezi poemul lui C. Negruzzi: *Aprodul Purice*.)

BIBLIOTECA
Centrală
Universitară
București

VERIFICAT
1987